

Mika Savolainen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö
Opinnäytetyö, 2019

VAIKKA OLEN

Sukupuolisensitiivisyyden ymmärrys Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyössä

TIIVISTELMÄ

Savolainen, Mika

Vaikka olen – Sukupuolisensitiivisyyden ymmärrys Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyössä

30 s., 1 liite

Syksy 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia miten sukupuolisensitiivisyys käsitteenä ja toimintatapana näkyy Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyössä. Tavoitteena oli vastata tutkimuskysymykseen: miten Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyöntekijät ymmärtävät sukupuolisensitiivisyyden ja miten se ymmärrys näkyy heidän työssään.

Tutkimus toteutettiin Webropol-verkkokyselynä, johon sisältyi kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen osio. Tutkimus toteutettiin keväällä 2019 ja siihen osallistui 215 vastaajaa. Tutkimusaineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin menetelmällä.

Tuloksista voitiin osoittaa, että sukupuolisensitiivisyys ymmärretään moninaisin tavoin, johon vaikutti vastaajan henkilökohtainen tausta. Vastaajat pitivät pääosin sukupuolisensitiivistä työtettä tärkeänä, mutta kokivat sen soveltamisen omaan käytännön työhönsä vaikeaksi. Erityisesti vastaajia erotti näkemys siitä, tulisiko sukupuolisensitiivistä työtettä käyttää proaktiivisesti vai reaktiivisesti.

Johtopäätöksinä todettiin, että sukupuolisensitiivisyyden konkretisoituminen nuorisotyöhön riippuu siitä, pitääkö nuorisotyöntekijä sitä turvallisena nuorille. Nuorisotyöntekijät toivovat yhtenäisempää linjaa sukupuolisensitiivisyyden saralta, ja tämän linjan tulisi tulla Suomen evankelisluterilaisen kirkon päätöselimiltä.

Asiasanat: sukupuolisensitiivisyys, nuorisotyö, evankelisluterilainen kirkko

ABSTRACT

Savolainen, Mika

Vaikka olen - Understanding Gender Sensitivity in the Youth Work of the Evangelical Lutheran Church of Finland

46 p., 1 appendice

Fall 2019

Diakonia University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work

Degree Title: Bachelor of Social Services

The aim of this thesis was to study how gender sensitivity as a concept and method of action is perceived in the youth work of the Evangelical Lutheran Church of Finland. The aim was to answer the research question: How do youth workers in the Evangelical-Lutheran Church of Finland understand gender sensitivity and how does this understanding appear in their work.

The study was conducted as a Webropol online survey, which included a qualitative and a quantitative section. The survey was conducted in spring of 2019 with 215 respondents. The research material was analyzed by qualitative content analysis method.

The results showed that gender sensitivity is understood in many ways, influenced by the respondent's personal background. Respondents mostly considered gender sensitive work practices to be important, but found it difficult to apply to their own practical work. Respondents, in particular, differed in their perception of whether a gender-sensitive work approach should be used proactively or reactively.

In conclusion, the concretization of gender sensitivity in youth work depends on whether it is considered safe for the youth by the youth worker. Youth workers are hoping for a more uniform policy on gender sensitivity, and this policy should come from the decision-making bodies of the Evangelical Lutheran Church in Finland.

Keywords: gender sensitivity, youth work, evangelical lutheran church

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 SUKUPUOLI JA SUKUPUOLISENSITIIVISYYS.....	6
2.1 Sukupuoli ja sen moninaisuus.....	6
2.2 Sukupuolisensitiivisyys.....	7
3 SUOMEN EVANKELISLUTERILAINEN KIRKKO	9
3.1 Sukupuolen moninaisuus ja Suomen evankelisluterilainen kirkko	9
3.2 Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyö.....	10
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	12
4.1 Tutkimusongelma ja tavoitteet	12
4.2 Tutkimusmenetelmä.....	12
4.3 Tutkimuksen toteuttaminen ja aineiston hankinta	13
5 TUTKIMUSTULOKSET	17
5.1 Sukupuolisensitiivisyyden ymmärryksen moninaisuus.....	18
5.2 Proaktiivinen vai reaktiivinen työote.	19
5.3. Sukupuolisuus nuorisotyön todellisuudessa.....	21
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	23
6.1 Kirkon nuorisotyöntekijöiden ymmärrys sukupuolisensitiivisyydestä ...	23
6.2 Miten ymmärrys heijastuu nuorisotyöntekijöiden työhön	24
7 POHDINTA	26
7.1 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointi	26
7.2 Jatkotutkimuksen aiheet.....	26
7.3 Oma ammatillinen kehittyminen	27
7 LÄHTEET.....	29
LIITE 1 TUTKIMUSKYSELY	31

1 JOHDANTO

Sukupuolisensitiivisyys käsitteenä on vakinaistanut paikkansa yhteiskunnallisessa keskustelussa 2010-luvun aikana. Evankelisluterilainen kirkko on tullut keskusteluun mukaan viimeistään muutaman viime vuoden aikana, niin yhteiskunnan tasolla kuin kirkollispolitiikan tasolla. Nuorisotyön saralla käsite vakinaistui viimeistään Rippikoulusuunnitelma 2017:ssä, jossa se mainitaan yhtenä kriteerinä turvalliselle rippikoululle (24).

Vaikka käsite on vakiinnuttanut paikkansa, sen merkitys yhteiskunnallisen keskustelun perusteella ei ole kaikille keskustelijoille selvä. Käsitteen ollessa virallistettuna Rippikoulusuunnitelma 2017:ssä, voidaan perustellusti pitää lähtökohdana, että evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyössä toimivat työntekijät ymmärtäisivät mitä sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa.

Tässä tutkimuksessa pyritään vastaamaan kysymykseen: miten Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyöntekijät ymmärtävät sukupuolisensitiivisyyden ja miten se ymmärrys näkyy heidän työssään. Tutkimus toteutettiin verkkokyselynä, johon vastasi 215 evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyöntekijää. Opinnäytetyössä avataan aiheeseen liittyvää käsitteistöä, evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyön perusteita, sekä tuomaan esiin, miten aihepiiri käytännössä näkyy nuorisotyöntekijöiden työssä. Sukupuolisuuden teologiaa opinnäytetyö ei käsittele, sen jäädessä tutkimuskysymysten ulkopuolelle.

Evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyön kenttä laajentuu jatkuvasti, ja siihen osallistuu seurakunnasta riippuen lukuisten eri työnimikkeiden alla toimivia työntekijöitä. Jatkossa tässä opinnäytetyössä sanalla kirkon nuorisotyöntekijä, tarkoitetaan kaikkia Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyössä toimivia ammattiryhmiä.

2 SUKUPUOLI JA SUKUPUOLISENSITIIVISYYS

2.1 Sukupuoli ja sen moninaisuus

Jokaiselle ihmiselle määritetään syntyessään sukupuoli. Määrittäminen tehdään ulkoisten havaintojen perusteella genitaaleista; poikalapsilla on penis, tyttölapsilla vagina, ja joissain tapauksissa sukupuoli voidaan määrittää epäselväksi. Perinteisesti ajatellaankin, että tiettyjen ulkoisten sukuelimien perusteella voidaan määrittää ihmisen sukupuoli. (Ristkari ym. 2018, 18–20.) Tätä syvemmälle voidaan mennä tarkastelemalla biologista sukupuolta tarkemmin. Biologisesti tarkasteltuna sukupuoli koostuu kolmesta osa-alueesta: geneettisestä, hormonaalisesta ja anatomisesta sukupuolesta. Geneettinen sukupuoli määräytyy kromosomien mukaan. Jos lapsella on kaksi x-kromosomia, on hän tyttö. Jos taas hänellä on yksi x-kromosomi ja yksi y-kromosomi, on hän poika. Anatominen sukupuoli muodostuu ulkoisista ja sisäisistä sukupuolelle kuuluvista ominaisuuksista, kuten sukuelimistä. Hormonaalisesti sukupuoli määräytyy kehon hormonien suhteen perusteella. Miehillä on enemmän testosteronia, kun taas naisilla estrogeeniä. (Vilkkä 2010, 17–18.)

Sukupuoli ei kuitenkaan ole niin yksinkertainen asia, kuin perinteisesti on ajateltu. Biologisen sukupuolen määritelmät ovatkin yleistyksiä, joiden perusteella ihmisiä on totuttu luokitteluun, kuitenkin unohtaen erilaiset variaatiot. Kromosomitasolla ja hormonituotannossa variaatiot ovat yleisiä. Ihmisellä voi olla vaihteleva yhdistelmä kromosomeja, kuten esimerkiksi xxy, joka ei välttämättä näy ulospäin anatomisesti tai ulkonäöllisesti mitenkään. Jokainen ihminen myös erittää molempia sukuhormoneja, joiden suhde toisiinsa on yksilöllinen. Selkeä esimerkki anatomian moninaisuudesta on intersukupuolisuus. Intersukupuolisten sukupuolen yksioikoinen määrittäminen ei toimi. Intersukupuolisella ihmisellä voi esimerkiksi olla penis, mutta xx-kromosomit. Arvioiden mukaan intersukupuolisia on samantyyppisiä kuin Down-ihmisiä, mutta silti Downin syndrooma on useimmille tuttu käsite, mutta intersukupuolisuus ei. (Ristkari ym. 2018, 20–21.)

Mitä enemmän sukupuolta tutkitaan, sitä vaikeampaa sitä on määritellä. Sukupuolentutkijoiden vallitsevan käsityksen mukaan ihmisiä on mahdotonta jakaa kahteen eri sukupuoleen biologisten ominaisuuksien perusteella, sillä variaatioita ominaisuuksissa on niin paljon. Ihmisen kokemus omasta sukupuolesta ei aina vastaa syntymässä määriteltyä sukupuolta. Mikään yksittäinen biologinen seikka ei tutkimusten mukaan selitä ihmisen kokemusta omasta sukupuolestaan. (Ristkari ym. 2018, 21.) Sosiaalinen sukupuoli - termillä kuvataankin sitä, millaiseksi ihminen kokee sukupuolensa, miten hän sitä ilmaisee, sekä millaiset sukupuolten määritelmät yhteiskunta opettaa ja miten hän niitä noudattaa (Vilkka 2010, 18).

Ihmisten jakaminen kahteen sukupuoleen on vakiintunut tapa yhteiskunnassamme. Binäärisellä sukupuolikäsityksellä tarkoitetaan kaksijakoista sukupuolikäsitystä, eli ihmisten jakamista miehiin ja naisiin. Useimmat ihmiset ovatkin tyytyväisiä syntymässä määritettyyn sukupuoleensa. Tähän enemmistöön kuuluvia ihmisiä, jotka kokevat syntymässä määritetyn sukupuolen vastaavan omaansa, kutsutaan cis-sukupuolisiksi. Kaikki ihmiset eivät näihin termeihin kuitenkaan sovi, ja onkin muun muassa transsukupuolisia, muunsukupuolisia ja sukupuolettomia. Transsukupuolisen ihmisen syntymässä määritetty sukupuoli ei vastaa hänen sukupuoltaan. ”Trans” ei itsessään ole sukupuoli, vaan se vain kuvaa ihmisen tilaa. Muunsukupuolisuuden alla menee monta sukupuolen variaatiota. Muunsukupuolinen voi olla jotain mieheyden ja naiseuden väliltä, vaihteleva tai liukuva. Sukupuoleton on ihminen, jolla ei ole sukupuolta. Sukupuolettomalla ihmisellä ei ole sosiaalista sukupuolta, tai hänen sosiaalinen sukupuolensa voi olla nimenomaan sukupuoleton. (Ristkari ym. 2018, 24.)

2.2 Sukupuolisensitiivisyys

Yhteiskunnallisessa keskustelussa termit sukupuolineutraali ja sukupuolisensitiivinen sekoitetaan helposti. Sukupuolineutraalilla toiminnalla tarkoitetaan sukupuolen huomiotta jättämistä, jolloin ihmisten erot voivat jäädä huomioimatta ja neutraali ajattelu voi estää näkemästä ihmisten erilaisuutta. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 25.) Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan taitoa tunnistaa ja ymmärtää sukupuolen erilaisia merkityksiä ja vaikutuksia. Sukupuolisensitiivisyydessä ei ole

tarkoitus häivyttää sukupuolten eroja, vaan halusta kohdata ihminen omana itsenään, eikä sukupuolensa stereotyyppisenä edustajana. (Kokkonen 2018, 110.)

Sukupuolisensitiivisyydellä on myös kriittinen puoli. Sukupuoleen kohdistuvia ennako-odotuksia ja käyttäytymismalleja on syytä tarkastella, ja tarvittaessa purkaa tai laajentaa. Jako tyttöihin ja poikiin on usein niin itsestään selvä ja luonnollinen jako, että sen haitallisia vaikutuksia ei ole pohdittu. Tiukan sukupuolijaon ei kuitenkaan tulisi olla ”luonnonlaki”, vaan sitä tuotetaan ja ylläpidetään huomaamatta. (Kokkonen 2018, 110–111.) Sukupuolisensitiivisyyteen kuuluukin olennaisesti omien ennakkoluulojemme, toimintamalliemme ja arvojemme kriittinen havainnointi.

Sukupuolisensitiivisessä työotteessa tehdään konkreettisia toimia ihmisarvon eteen. Esimerkiksi nuorisotyössä ei ohjata nuoria sukupuolensa mukaan eri toimintoihin. Sen sijaan tarjotaankin nuorille mahdollisuuksia toimintoihin, joita ei yleensä mielletä tyypillisiksi heidän sukupuolelleen. Työntekijä huomioi sukupuolisensitiivisyyden myös puheessaan. On olennaista kiinnittää huomiota puhetaapaan ja vuorovaikutuksen laatuun eri ihmisten kanssa (Teräs 2012, 103). Puhetapaansa tarkastelemalla työntekijä voi huomata käyttävänsä sukupuolittavia termejä turhaan. Osoittamalla kehunsa ja moitteensa herkemmin olettamiensa sukupuolten mukaan, työntekijä vahvistaa sukupuolittunutta todellisuutta.

Sukupuoli on keskeinen osa ihmisen identiteettiä, joten sukupuolisensitiivisyys koskettaa meistä jokaista. Vaikka se saatetaan joskus nähdäkin erityiskysymyksenä, joka koskee vain pientä vähemmistöä. Myös enemmistöön kuuluvat voivat kohdata kapeita sukupuolirooleja heitä kohtaan ja kärsiä niistä. (Kivelä 2018, 130.) Sukupuolisensitiivisyys ei vaadi ihmiseltä paljoa. Perusteiltaan se on toisen ihmisen huomioimista sellaisena kuin hän on, eikä sellaisena kuin oletamme hänen olevan sukupuolensa perusteella.

3 SUOMEN EVANKELISLUTERILAINEN KIRKKO

3.1 Sukupuolen moninaisuus ja Suomen evankelisluterilainen kirkko

Sukupuolisuus on ajankohtaisen yhteiskunnallisen ja kirkollisen keskustelun ytimessä. Evankelisluterilaisen kirkon piirissä aihe on varsinkin vasta viime vuosina noussut keskusteluun, jonka osasyynä voidaan pitää yhteiskunnallisen keskustelun alkua. Mio Kivelä kirjoittaa vuonna 2013 julkaistussa opinnäytetyössään (13), etteivät suomalaiset kirkot, joitain herätysliikkeitä lukuun ottamatta, olleet kommentoineet laajasti sukupuolen moninaisuutta. Keskustelun jatkumona tilanne on muuttunut, ja evankelisluterilainen kirkko onkin julkaissut monia tekstejä ja oppaita, jotka joko suoraan tai epäsuorasti aihetta käsittelevät.

Kirkon ihmisoikeuskäsikirja (Latvus ym. 2018, 42) haastaa kirkon kiinnittämään erityistä huomiota sukupuolivähemmistöjen tasa-arvoiseen kohteluun. Kirkkohallituksen ylläpitämä Sakasti-verkkosivustolla todetaan, että ihmisen arvo ei ole sukupuoleen sidottua, vaan se kuuluu meille jokaiselle tasapuolisesti (Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Plus. Seurakuntaelämä. Kasvatus. Sukupuoli ja seksuaalisuus). Rippikoulusuunnitelma 2017:ssä (24) mainitaan että turvallisen rippikoulu edellyttää sen työntekijöiltä riittävää ymmärrystä sukupuolisensitiivisyydestä. Kirkko siis puhuu sukupuolen moninaisuudesta enemmän kuin koskaan, mutta Kivelän (2013, 12) huomio virallisista kannanotoista tai julkilausumista pitää yhä paikkansa.

Evankelisluterilaisen kirkon ollessa julkisoikeudellisessa asemassa, merkitsee se sille viranomaisvastuuta. Vuonna 2015 voimaan tullut uusi yhdenvertaisuuslaki koskettaa siis muiden viranomaisten ohessa myös kaikkea evankelisluterilaisen kirkon toimintaa. (Kokkonen 2018, 112.) Lain mukaan ketään ei saa syrjiä muun muassa uskonnon, terveydentilan, seksuaalisuuden tai sukupuolen perusteella. (L 1325/2014) Lain mukaan viranomaisten tulee arvioida ja edistää yhdenvertaisuutta omassa toiminnassaan. Huomionarvoista on myös lain pykälä 14 (L

1325/2014), joka kieltää henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti loukkaavan käyttäytymisen.

Sukupuolen moninaisuuden ja sukupuolisensitiivisyyden on havaittu hämmentävän monia kirkon työntekijöitä (Pruuki ym. 2018, 9). Kirkolta kuitenkin puuttuu laajamittainen koulutus aiheesta, joka vastaisi työntekijöiden tarpeisiin. Tätä tyhjiötä paikkaavatkin eri järjestöt koulutuksineen (Seta. Palvelut. Asiantuntija- ja koulutuspalvelut. Nuorisoalan koulutus.), ja kirjailijat oppaineen (Pruuki ym. 2018). Jarmo Kokkosen (2018, 118) mukaan evankelisluterilaisen kirkon ja seurakuntien toiminnassa näkyy huomion suuntautuminen seksuaalisuuden kysymyksiin sukupuolikysymysten jäädessä vähemmälle. Tämä näkyy muun muassa siinä kuinka rippikouluopetus keskittyy pääsääntöisesti seksuaalisuuden ja seurustelun käsittelyyn.

3.2 Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyö

Evankelisluterilaisella kirkolla on neljä perustehtävää: kasvatus, julistus, lähetys ja palvelu. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015.) Kirkon nuorisotyö kuuluu kasvatuksen tehtäviin, joten se kuuluu kirkon perustehtäviin. (1054/1993) Usein seurakunnat kuvaavat nuorten toimintaa kasvatuksena, jolloin on vaara, että ymmärrys nuorten kokonaisvaltaisesta seurakuntalaisuudesta kapeutuu. Nuorisotyön yksi ulottuvuus onkin kasvatuksellinen toiminta, mutta samanaikaisesti oleellinen ulottuvuus on nuorten tukeminen seurakuntalaisina seurakunnan päivittäisessä elämässä. (Tähtäpä 2012, 13.)

Seurakunnan nuorisotyöllä viitataan usein rippikoulun jälkeiseen nuorisotyöhön, lähtökohtaisesti 14-19 -vuotiaiden nuorten kanssa (Tähtäpä 2012, 18). Tänä päivänä nuorisotyö ei ole paikkasidonnaista. Nuoria voidaan kohdata niin kirkon omissa tiloissa kuin vaikka ostoskeskuksissa, kouluissa kuin verkossa tapahtuvissa keskusteluissa. Toiminta on monimuotoista, mutta usein nuorisotyön peruspilarit ovat rippikoulu- ja isostoiminta. Seurakunnissa nuorten kanssa töitä tekee pääasiassa joko nuorisotyönohjaaja, nuorisopappi tai molemmat yhdessä.

Kirkon nuorisotyönohjaajan virkaan pätevät ovat opiskelleet 210 opintopisteen laajuisen sosionomin (AMK) tai yhteisöpedagogin tutkinnon. Näihin opintoihin on täytynyt kuulua laajasti mm. teologisia ja kirkon työhön liittyviä opintoja. (Suomen evankelisluterilainen kirkko. Nro 124 Kirkkohallituksen päätös tietyiltä hengellisen työn viranhaltijoilta vaadittavista tutkinnoista, 3) Ennen tätä päätöstä virassaan aloittaneet nuorisotyönohjaajat voivat toimia nykyisissä viroissaan opistoasteen koulutuksella. Kirkon nuorisotyössä vaaditaan kuitenkin jatkuvaa lisäkoulututtamista ja kiinnostusta nuorten ikäpolvien välillä tarvittaviin muutoksiin. Työntekijällä täytyy olla ajankohtaista tiedollista osaamista, jotta hän voi tehdä työtään hyvin (Tähkää 2012, 18). Seurakunnissa ja seurakuntayhtymissä voi lisäksi toimia erityisnuorisotyönohjaajia, jotka toimivat erityistä huolenpitoa vaativien nuorten kanssa, tuoden erityisasiantuntijana asiantuntemusta koko työyhteisölle. Erityisnuorisotyönohjaajan virka edellyttää erikoistumisopintoja. (Kirkon nuorisotyöntekijöiden liitto & Diakoniatyöntekijöiden liitto. Erityisnuorisotyönohjaajan viran sisältö ja vaatavuus, 3.)

Kirkon nuorisotyön arki sitoutuu rippikoulu- ja isostoiminnan ympärille. Rippikoulu tavoittaa valtaosan suomalaisista nuorista, ja toimiikin monille ensi kosketuksena kirkon työhön. Uuden rippikoulusuunnitelman mukaan rippikoulun toiminta-ajatus on vahvistaa nuorten uskoa kolmiyhteiseen Jumalaan ja varustaa heitä elämään kristittyinä. Toiminta-ajatus toteutetaan kuuden tavoitteen mukaisesti, joihin kaikkiin liittyvät ihmisen elämän ja sen kysymysten, uskon ja rukouselämän näkökulmat. (Tuominen 2017, 8–16.) Isostoiminta on rippikoulun jälkeisen nuorisotyön kattavin muoto, ja sen ajatellaan olevan osa suomalaista nuorisokulttuuria. Isostoiminnan päätavoite on sama kuin rippikoulussa. Seurakunnat ja kirkko ovat viime vuosina havahtuneet isokoulutuksen ja nuorisotyön koulutuskeskeisyyteen, joka aiheuttaa usein koulutuksen lopettavien seurakuntayhteyden katkeamiseen. Isostoiminnan linjauksessa pyritäänkin vahvistamaan nuorisotyön osallisuuden aspektia seurakunnissa, jolloin seurakuntayhteys olisi sidottuna nuorten toimintoihin. Isostoiminnan lähtökohtana pyritään huomaamaan nuori sellaisena kuin hän on, ja luoda isosuutta ja seurakuntalaisuutta sen ympärille. (Jattu 2016, 6–11.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimusongelma ja tavoitteet

Tutkimus voidaan nähdä tavoitteellisena projektina, jonka tarkoitus on löytää vastaus johonkin ongelmaan. Tutkijan tulee selvittää mitä hän haluaa saada selville ja muotoilla tämä yhden lauseen kysymykseksi, määritellen näin tutkimusongelman. (Kiilakoski & Honkatukia 2018, 37.) Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyöntekijöiden ymmärrystä sukupuolisensitiivisyydestä, ja tämän vaikutuksia heidän konkreettiseen työhönsä. Tutkimus pyrkii selvittämään, miten kirkon nuorisotyöntekijän ymmärrys sukupuolisensitiivisyydestä vaikuttaa hänen työhönsä, ja mitä konkreettisia toimia tämä on voinut aiheuttaa. Tämän opinnäytteen tutkimusongelma kiteytettynä yhteen lauseeseen on: miten Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyöntekijät ymmärtävät sukupuolisensitiivisyyden ja miten se ymmärrys näkyy heidän työssään.

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda yleiskuva kirkon nuorisotyöntekijöiden sukupuolisensitiivisyyden ymmärryksestä. Tutkimustulosten pohjalta nuorisotyöntekijät pystyvät mahdollisesti itse refleктоimaan työkentällään vallitsevaa tilaa, varsinkin monien heistä työskennellessä yksin. Tutkimustulokset tarjoavat kirkolle tavan arvioida omien oppaidensa ja selvityksiensä vaikutuksia. Tuloksissa välitetään oikeiden ja väärin toimintatapojen määrittelyä, mutta sen tavoitteena on tutkimuksen, ja sen mukana sukupuolisensitiivisyyden, nousevan keskusteluun nuorisotyöntekijöiden keskuudessa.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksen luotettavuus perustuu suuresti sen otannan kokoon. Evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyönohjaajien määrä oli kirkon työmarkkinalaitoksen mukaan 1176, vuonna 2017 (Kirkon työmarkkinalaitos. Tilastokatsaus 2017). Muiden nuorisotyössä toimivien työntekijöiden määrä ei ole tilastoitu. Ositetulla

otannalla pyritään varmistamaan, että tutkimus on merkittävien ryhmien kannalta mahdollisimman edustava. (Liikanen & Penttinen 2018, 112.) Tässä tutkimuksessa merkittävänä ryhmänä voidaan pitää kirkon hallintoalueita, eli hiippakuntia, maantieteellisen kattavuuden takaamiseksi (Suomen evankelisluterilainen kirkko. Tietoa kirkosta. Kirkon organisaatio. Hiippakunnat.) Otannan koon perusteella tehokkain tapa tutkimuksen toteuttamiseen on verkkokysely.

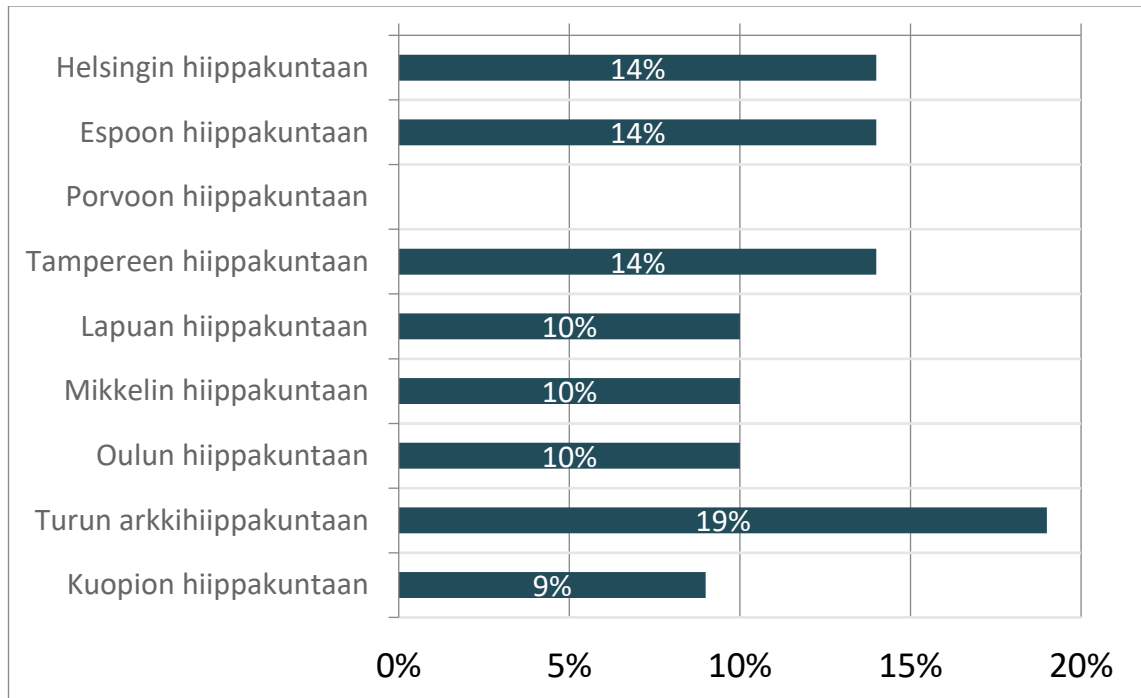
Tutkimuskysely (LIITE1) perustettiin kvantitatiiviselle, eli määrälliselle, sekä kvalitatiiviselle, eli laadulliselle tutkimustavalle. Kyselyn ensimmäisen osion kysymykset ovat määrällisiä, jotta kyselystä saatava tieto pysyy yleistettävänä koko kohderyhmälle. Määrällinen tutkimustapa mahdollistaa aineistoon perehtymisen matemaattisten mallien kautta, jolloin pystytään luomaan tarkempaa kokonaiskuvaa ilmiöstä ja sen vaikutuksista. Kyselyn toisen osion kysymykset ovat avoimia kysymyksiä, jotta vastaajat voivat perustella vastauksiaan syvemmin. Laadullinen tutkimustavan tarkoituksena on tutustua ilmiöön tarkemmin, ja ymmärtää vastaajien vastausten merkitystä. Kysely aineistonkeruumenetelmänä on perusteltua, sillä aiheesta ei ole olemassa aikaisemmin julkaistua tilastollista aineistoa, jota voisi tutkimuksessa hyödyntää. (Myllyniemi 2018, 123-126.)

Tutkimusten kyselyiden tärkein onnistumiseen vaikuttava tekijä ovat niiden kysymykset. Tutkimus on yhtä hyvä tai huono kuin sen huonoin kysymys. (Myllyniemi 2018, 137.) Kysymysten onkin siis oltava perusteltuja, kohderyhmälle sopivia ja niiden tulee toimia suhteessa alkuperäiseen tutkimuskysymykseen.

4.3 Tutkimuksen toteuttaminen ja aineiston hankinta

Tutkimuskysely toteutettiin keväällä 2019, 23.4.-2.5. Kysely toteutettiin Webropol-kyselytyökalulla. Ositetulla otannalla kyselyn vastaanottajaksi päätyi 874 kirkon nuorisotyössä toimivaa työntekijää, johon lukeutui nuorisotyönohjaajia, nuorisopappeja ja nuorisodiakoneja. Kysely lähetettiin kullekin vastaajalle työsähköpostiin, joiden osoitteet kerättiin seurakuntien verkkosivujen yhteystiedoista. Näin varmistettiin kyselyn vastaajien olevan kohderyhmään kuuluvia. Kyselyyn vastasi sille annetussa ajassa 215 vastaajaa, 24,6%. Tätä voidaan pitää hyvänä

vastausprosenttina, jolloin aineistoa voidaan pitää luotettavana (Liikanen & Penttinen 2018, 113). Kyselyn tavoite maantieteellisestä kattavuudesta hiippakunta-jaottelulla onnistui (Taulukko 1).

Taulukko 1. Vastaajien jakautuminen hiippakunnittain.

Tutkimuskysely jaettiin kolmeen osaan, sekä johdantoon. Kysymysosion ensimmäisen osan (LIITE1) kysymykset ovat kvantitatiivisia, eli määrällisiä. Kysymykset valikoitiin niin, että ne pyrkivät pääasiassa tukemaan tutkimuskyselyn toista osaa. Niiden ollessa yleistettäviä, antavat niiden vastaukset mahdollisuuden arvioida vastauksia koko evankelisluterilaisen kirkon tasolla. Kysymykset 1-2 tutkivat vastaajaan toimintamalleja sukupuolisensitiivisyyden lähtökohtiin peilaten. Kysymykset 3-4 tutkivat vastaajan mielipidettä sukupuolen moninaisuudesta ja sen suhteesta omaan kristilliseen uskoon. Kysymykset 5-11 tutkivat vastaajaan omaa käsitystä sukupuolisensitiivisyyden ymmärtämisestä ja sen heijastumisesta omaan työhön ja työyhteisöön.

Toisen osan (LIITE1) kysymykset ovat kvalitatiivisia, eli laadullisia. Kysymykset ovat tutkimuksen pääasiallinen aineisto suhteessa tutkimuskysymyksiin, sillä ne antavat mahdollisuuden tutkia vastaajien todellista ymmärrystä tutkimuksen aiheesta. Osion kysymykset suunniteltiin olevan tiedostetusti osittain päällekkäisiä,

joka vastauksissa näkyy oman toiminnan ja mielipiteiden syventyvänä pohtimisena.

Kolmannen osion (LIITE1) kysymykset ovat taustoittavia kysymyksiä, joita voidaan hyödyntää analyysissä ja mahdollisissa jatkotutkimuksissa. Kysely toteutettiin anonyymisti, jolloin laaja otanta mahdollistaa vastausten tutkimisen taustatiedoista huolimatta.

Tutkimuskyselyn kysymyksiä ja sen rakennetta on hyvä testata kohderyhmän edustajilla. Näin varmistetaan, että se on kielellisesti sopiva ja ymmärrettävä kohderyhmälle. (Myllyniemi 2018, 129.) Tutkimuskysely käytettiin testiryhmällä ennen sen lähettämistä, ja sitä muokattiin heidän kommenttiansa mukaan. Testiryhmään kuului kohderyhmän lisäksi tutkimusaiheen asiantuntijoita. Tutkimuskyselyä oli jälkikäteen mahdollista kommentoida. Erityinen huomio kiinnittyi kyselyn suorittamisen aika-arvioon, joka oli kuitenkin tutkimuksen todellisten vastausaikojen perusteella realistinen.

4.4. Aineiston analyysi

Tutkimuskyselyyn vastasi 215 vastaajaa, ja yksittäisen kysymyksen pienin vastausmäärä oli 192 vastausta. Vastausten kato esiintyi pääasiassa osion 2 avoimissa kysymyksissä. Kato on varsinkin verkkokyselyissä odotettavaa. Tutkimuskyselyn osalta sen voidaan ajatella johtuvan avoimien kysymysten pidemmästä vastausajasta ja tiedostetussa kysymysten päällekkäisyydestä. Tutkimuskyselyni aineiston analyysi keskittyy erityisesti osion 2 laadulliseen aineistoon, osion 1 mahdollisesti tukiessa analyysin perusteella tehtyjä johtopäätöksiä.

Aineistoa käsiteltiin laadullisen sisällönanalyysin menetelmällä, jossa aineistosta etsitään erilaisia teemoja sekä eroja ja yhtäläisyyksiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 105). Analyysi tehtiin aineistolähtöisesti. Aineisto käytiin läpi monin lukukierroksin, samalla etsien vastauksista esiin nousevia teemoja ja aihealueita. Lisäksi analyysin apuna käytettiin Webropol-kyselyohjelman sisäänrakennettuja analyysityökaluja, erityisesti etsimään korrelointia tutkimuskyselyn osan 1 ja osan 2

vastausten väliltä. Aineistosta valittiin selkeästi painottuvia teemoja, jotka koostettiin omiksi tekstitiedostoikseen. Painottuvia aihealueita suhteessa tutkimuskysymyksiin olivat esimerkiksi sukupuolisuuteen liittyvät stereotyyppit, sukupuolisuuden suhde kristinuskoon, aiheen puheeksi ottaminen, kokonaisvaltaisuus ja yksilöllisyys, aiheen henkilökohtaisuus ja nuoren ehdoilla eteneminen.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimukseen osallistuneista ammattilaisista suurin osa kokee ymmärtävänsä mitä sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan. Suurin osa myös ajattelee, että kirkon nuorisotyöntekijän tulisi käyttää sukupuolisensitiivistä työotetta työssään. Kuitenkin kysyttäessä, että käyttäkö nuorisotyöntekijä sukupuolisensitiivistä työotetta työssään, pienempi osa vastaa käyttävänsä. Voidaankin ajatella, että vastaajat kokevat ymmärtävänsä sukupuolisensitiivisen työotteen ja pitävät sitä tärkeänä, mutta siihen on vaikeaa mukautua, sitä on vaikeaa toteuttaa käytännössä, tai sitä ei koeta tarvittavan juuri omassa seurakunnassa.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Ymmärrän mitä sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa	114	83	3	1	13
Käytän sukupuolisensitiivistä työotetta työssäni	47	124	9	4	31
Kirkon nuorisotyöntekijän tulisi käyttää sukupuolisensitiivistä työotetta työssään	112	75	9	4	15

Taulukko 2. Sukupuolisensitiivisyyden ymmärrys.

Subjekttiivinen ymmärrys sukupuolisensitiivisyydestä jää siis paljolti työntekijän oman käsityksen ja maailmankuvan varaan. Ymmärryksessä onkin tutkimustulosten valossa hyvin erilaisia näkemyksiä. Erilaisten ymmärryksien laajuus voidaan nähdä haittana:

”Riittävä ymmärrys on hyvin epämääräisesti sanottu. Asia ei saisi jo katapauksessa olla ihmisten henkilökohtaisen kiinnostuksen varassa, vaan pitäisi olla jonkinlaiset yhteiset pelisäännöt ja ääneen lausuttu/kirjattu tahtotila ottaa asia huomioon niin että seurakunta olisi jokaiselle nuorelle turvallinen tila olla.”

Ymmärryksien erilaisuudesta huolimatta moni vastaaja painotti nuorten kuulemisesta tärkeimpänä keinona monessa tilanteessa. Nuorten kuulemisella

voidaankin saavuttaa tilanne, jossa ymmärrys sukupuolisensitiivisyydestä nousee nuorista ja heidän elämästään, eikä työntekijän henkilökohtaisesta maailmankuvasta.

”Mielestäni riittävä ymmärrys tarkoittaa sitä, että ymmärretään kohdata nuoret avoimesti eikä oleteta turhaan ja tungeta heitä joihinkin olemassa oleviin lokeroihin. Nuorta tulee kuunnella ja hänet tulee kohdata ja hyväksyä sellaisena kuin hän on. Jos ei esimerkiksi tiedä miten toimia nuoren kanssa tai ei täysin ymmärrä mistä on kyse niin nuoren kanssa tulee keskustella kunnioittavasti ja kysyä häneltä.”

5.1 Sukupuolisensitiivisyyden ymmärryksen moninaisuus

Tutkimuksen vastauksista erottuu täysin päinvastaisia käsityksiä sukupuolisensitiivisyydestä. Käsitusten ero on erityisesti huomattavissa käsityksestä biologisesta ja sosiaalisesta sukupuolesta, ja erityisesti niiden moninaisuuden olemassa olosta.

”Jumala loi ihmisen, miehen ja naisen. Sukupuoli on fakta ei mielipidekysymys.”

”Se, että sukupuolia on enemmän kuin kaksi. Että jokainen on ihme. Ettei sukupuoli ainoastaan määrittele ihmisen käytöstä, kiinnostuksen kohteita tai persoonaa.”

Näiden ääripäiden välille sijoittuvat suurin osa muista vastauksista. Moni vastaaja nosti useassa kohtaa nuorten yksilöllisyyden esiin. Yksilöllisyys tulisi heidän mukaansa muistaa, jotta sukupuolisuuteen liittyvistä oletuksista voitaisiin päästää irti. Toisaalta moni toi vastauksessaan esiin joidenkin nuorten halun kasvaa syntymässä määritellyyn sukupuoleensa stereotyyppisten roolien mukaan. Vastaajat huomauttivat, että tätäkin kuuluu tukea, nuoren näin halutessaan.

Oma henkilökohtainen usko ja erityisesti Raamattu nousi esiin monissa vastauksissa.

”Nuorisotyöntekijä ymmärtää, että Jumala on luonut miehen ja naisen, mutta syntiinlankeemus vääristi Jumalan hyvän tarkoituksen.

Siksi kohtaamme moninaisuutta ja erilaisuutta sukupuolikysymyksissä, ja meidän tulee suhtautua niihin armollisesti ja hyväksyvästi, ei lähtökohtaisesti tuomiten.”

”Kaikki ei ole mustavalkoista. ”Mieheksi ja naiseksi Hän loi heidät” puhuu ehkä Aatamista ja Eevasta, mutta tämä ei ole koko totuus. Jokaiselle täytyy voida antaa olla oma itsensä.”

”Jumala loi heidät mieheksi ja naiseksi. Joten kohdella ihmisiä rakkaudella ja kunnioituksella, mutta opetetaan mitä Raamattu opettaa.”

Eryteisesti Raamattua käytettiin lähtökohtana omaan ajatusmalliin vastauksissa, joissa pitäydettiin binäärisessä sukupuolikäsityksessä. Toisaalta omaan uskoon perustuvissa vastauksissa läpileikkaavasti korostettiin lähimmäisenrakkauden periaatetta, ja toisen kunnioittamista. Tutkimuskyselyn ensimmäisen osion vastausten perusteella voidaankin päätellä, että osa nuorisotyöntekijöistä pitäytyy Raamattuun pohjaavassa binäärisessä sukupuolikäsityksessään, mutta pyrkii toimimaan sen ympärillä sukupuolisensitiivisesti.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Sukupuolia on enemmän kuin kaksi	76	51	19	37	32
Teoria sukupuolen moninaisuudesta (sukupuolia on enemmän kuin kaksi) on kristillisen uskon mukainen.	75	46	20	43	31

Taulukko 3. Teoria sukupuolen moninaisuudesta.

5.2 Proaktiivinen vai reaktiivinen työote

Monet vastaajista eriytyivät näkemyksissään siitä, milloin sukupuolisensitiivistä työtötteä tulisi käyttää, ja kuinka näkyvästi. Näkemysten erot konkretisoituivat kysyttäessä, miten ja minkälaisissa tilanteissa sukupuolisuus tulisi huomioida kirkon nuorisotyössä:

”Mikäli meillä on tiedossa, nuoria joita tämä asia koskee, niin heidät huomioidaan asianmukaisesti toiminnassa.”

”Kaikissa tilanteissa. Nuorisotyössä on varmasti tilanteita joissa asiat nousevat helpommin esille (esim leirillä majoitus- ja pesutila kysymykset) mutta jos sukupuolisensitiivisyys ei läpäise kaikkea toi

mintaa, ei sen huomioimisesta jossain tietyssä tilanteessa ole mitään hyötyä.”

”Ei proaktiivisesti muissa kuin leirikeskusten sanelemissa. Reaktiivisesti sellaisissa, joissa nuori itse niin toivoo.”

Reaktiivisen työtteen, eli tilanteeseen sen tapahtuessa reagoivan, käyttöä kuvailevien vastaajien vastauksissa korostui toisaalta niin sukupuoltaan pohtivan nuoren kuin syntymässä määritellyn sukupuolensa kanssa sinut olevan nuoren suojeleminen. Useat vastaajat nostivat esiin nuorten luonnollisen tarpeen pohtia omaan sukupuoltaan, jota nuorisotyöntekijä ei saisi hämmentää.

” Silloin kun asialle on tarvetta. En halua korostaa sukupuolisuudesta herätettävää keskustelua muun toiminnan ollessa ajankohtaisempaa ja mielekkäämpää sekä nuoren kasvua turvallisesti edistävää”

Reaktiivisella työtteen maininneet toivat esiin myös sen, että ilmiö on heidän seurakunnassaan hyvin marginaalinen tai jopa olematon. Tilanteen ollessa tämä, heidän mielestään sukupuolisisensitiivistä työtettä on turhaa käyttää jollei nuori tulisi kertomaan heille sukupuolisuuteen liittyvien kysymysten olevan ajankohtaisia.

”Mielestäni asiaa on turha korostaa ja tuoda esille. On kuitenkin niin harvinainen ilmiö, ainakin täällä maaseudulla.”

Proaktiivisen työtteen, eli mahdolliseen tilanteeseen jo ennalta reagoivan, käyttöä kuvailevien vastaajien vastauksissa korostui nuorten kasvun tukeminen, riippumatta siitä miten sukupuolisuus koskettaa heitä. Vastaajien mielestä nuorisotyön tulisi olla turvallista niillekin nuorille, jotka eivät uskalla puhua sukupuolisuudesta.

”Kaikissa tilanteissa, missä ihmisten kanssa ollaan tekemisissä, pitäisi olla riittävä ymmärrys sukupuolisuudesta jotta pystytään luomaan turvallinen ilmapiiri.”

Proaktiivinen työote vastaajien mukaan mahdollistaa sen, että jokainen nuori kohdattaisiin yksilönä, eikä sukupuolensa edustajana. Luomalla turvallista tilaa tietämättä nuorten taustoja, mahdollistetaan jokaiselle nuorelle samat lähtökohdat.

”Sitä pitää ajatella aktiivisesti. Ei vain sellaisissa tilanteissa, joissa tiedämme olevan sukupuolivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä. Näin toimimalla olemme lopulta tilanteessa, jossa sukupuolella ei ole väliä, vaan kohtaamme kaikki ihmiset yksilöinä. Tähän kuitenkin menee aikaa, ja siihen asti sukupuolitietoinen työote tulee olla tietoinen menetelmä.”

5.3. Sukupuolisuus nuorisotyön todellisuudessa

Tutkimuskyselyn vastauksista voidaan hahmottaa, että kirkon nuorisotyöntekijöille on helpompaa hahmottaa, missä sukupuolisensitiivisyyttä on vaikeaa toteuttaa käytännössä, kuin missä sitä on luonnollista ja helppoa käyttää. Erityisesti nuorisotyön osa-alueista leirityössä koettiin haasteita sukupuolisensitiivisen työtteen ja käytäntöjen saralta.

”Rippileireillä asia on ehkä haastavin majoituksen ja suihkutilojen suhteen. Kaikissa leirikesköksissä ei ole tarpeeksi yksityisiä suihku tiloja, vaan suihkut sijaitsevat vessan tai saunan yhteydessä. Majoitushuoneet ovat isoa, jolloin kolmanen sukupuolen edustajalle on hankala löytää huonetta kavereidensa kanssa.”

”Myös leireillä huonejaossa ja saunavuoroissa on uusia haasteita. Jaottelu sukupuolen mukaan on hyvä jättää pois mahdollisuuksien mukaan. Saunaan voi mennä uima-asut päällä ja järjestää ”seka sauna”.

Leirityössä leirikeskusten tiloja pidettiin rajoittavana, jolloin esimerkiksi nukkuma, WC- ja saunajärjestelyt aiheuttivat nuorisotyöntekijöille ja nuorille vaikeita tilanteita. Tähän kuitenkin moni löysi ratkaisuja nuorten avulla ja perinteisiä toimintatapoja muuttamalla.

Moni vastaaja nosti esiin iltaohjelmien, eli usein isosten järjestämien yhteisten toimintahetkien, leikki- ja sketsikulttuurin.

”Myöskään sketsit joissa pukeudutaan vastakkaisen sukupuolen edustajaksi, eivät saisi olla normaali naurunaihe ja siksi suhtautuisin kriittisesti tällaisiin sketseihin.”

”Rippikoulun kontekstissa tähän sisältyy huomion kiinnittäminen siihen, että esimerkiksi sketsit, näytelmät, leikit jne aiheuta epämiellyttävää oloa kenessäkään. Ei siis pilkata jompaakumpaa sukupuolta tms.”

Tällaisen kulttuurin havainneet vastaajat mainitsivat muun muassa puuttuneensa siihen välittömästi, tai ottaneensa sen käsittelyyn isoskoulutuksessa tulevaisuudessa. Isoskoulutuksen moni kokikin luontevana paikkana puhua sukupuolisensitiivisyydestä.

”Siitä tulisi keskustella rippikoulussa ja isostoiminnassa niin että nuoret kokisivat seurakunnan nuorisotyön olevan turvallinen paikka puhua ja keskustella asiasta kun asiasta. Tämä vaatii työntekijältä suvaitsevaa ja avaraa maailmankatsomusta.”

Sukupuolisuuden ja sukupuolisensitiivisyyden puheeksi ottaminen ja niistä nuorten kanssa keskusteleminen voidaan vastausten perustella olevan nuorisotyöntekijöille yleisin tapa, jolla sukupuolisensitiivinen työote näkyi konkreettisesti heidän työnsä arjessa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Kirkon nuorisotyöntekijöiden ymmärrys sukupuolisensitiivisyydestä

Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan taitoa ymmärtää sukupuolen erilaisia merkityksiä ja halua kohdata ihminen omana itsenään, eikä sukupuolensa stereotyyppisenä edustajana (Kokkonen 2018, 110). Sukupuolisensitiivisyyden ymmärtämisellä voidaankin siis tarkoittaa käsitteen määrittelemisen lisäksi ymmärrystä siitä, miksi sukupuolisensitiivisyyteen kuuluvia taitoja ja haluja tarvitaan.

Ylitapio-Mäntylän (2012, 25) mainitsema termien sukupuolineutraali ja sukupuolisensitiivinen sekoittuminen on myös havaittavissa nuorisotyöntekijöiden keskuudessa. Vastauksissa tuodaan esille käsitys siitä, että sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan sukupuolineutraaliutta, esimerkiksi tyttö- ja poika-sanojen kieltämisen kautta. Kuitenkin tämän kaltainen ymmärrys on vastaajien keskuudessa vähemmistössä. Vastauksissa, joissa termien sekoittaminen ilmenee, on havaittavissa tarve puolustaa omaa maailmankuvaansa, erityisesti käsitystä sukupuolisuudesta ja sen merkityksestä.

Suurimmalla osalla nuorisotyöntekijöistä on vastausten perusteella huomattavissa taito ja erityisesti halu ymmärtää sukupuolen merkityksiä. Vastaajat myöntävät, että eivät välttämättä tiedä aihealueesta omasta mielestään tarpeeksi, mutta tuovat esiin halun oppia sukupuolisuudesta lisää. Nuorten kuuleminen ja heidän kauttaan oppiminen on selkeästi olennainen osa nuorisotyöntekijöiden työtettä, jonka voidaan nähdä olevan myös sukupuolisensitiivisen työtteen perusteita. Nuorisotyöntekijät osaavatkin omasta mielestään erityisesti nuorten kohtaamisen, jonka voidaan vastausten perusteella ajatella olevan totta. Toisaalta valtaosassa vastauksista on huomattavissa ongelmia sukupuolten stereotyyppien huomaamisessa, jolloin niitä voidaan omalla toiminnalla ja puheilla ylläpitää huomaamatta. Samankaltaisiin johtopäätöksiin päätyivät Höstbacka ja Siren (2018) tutkimuksessaan päihde- ja mielenterveystyön ammattilaisten kohtaamisista sateenkaarinuorten kanssa.

Nuorisotyöntekijöiden ymmärrys sukupuolisensitiivisyydestä on moninainen, mutta sen yllä mainitut perusteet ovat nähtävissä läpileikkaavasti nuorisotyöntekijöiden vastauksissa. Suurin osa erilaisista näkemyksistä perustuu sukupuolen moninaisuuden ympärille, ja käsityksiin sukupuolien stereotyyppisistä rooleista. Sukupuolen moninaisuus nähdään hämmentävänä asiana, jonka kanssa ei aina osata toimia. Tämä näkyy sukupuolisensitiivisyyden kontekstissa siten, että taitojen puutteessa vähemmistöihin kuuluvia nuoria niputetaan yhteen sen mukaan mitä taitoja nuorisotyöntekijä omaa. Tällöin voidaan kadottaa nuoren näkeminen yksilönä. Sukupuolen stereotyyppiset roolit ovat usein yhteiskunnan sanelemina, jolloin niiden käyttöä voidaan pitää perusteltuna sosiaalisen paineen takia. Toisaalta taas Jarmo Kokkosen (2018) mukaan rippikoulussa nuorten itse omaavat sukupuolten stereotyyppit ja mallit häivenevät, jolloin nuorisotyöntekijöillä olisi mahdollisuus irtautua itsekin niistä.

6.2 Miten ymmärrys heijastuu nuorisotyöntekijöiden työhön

Tutkimuskyselyyn vastanneiden nuorisotyöntekijöiden oli vaikeaa itse sanoittaa, miten sukupuolisensitiivisyys näkyi konkreettisesti heidän työssään, vaikka itse ajattelivatkin sen olevan osa heidän työtönsä. Tästä syystä, konkreettisia tapoja tai malleja, joilla nuorisotyöntekijöiden ymmärrys sukupuolisensitiivisyydestä heijastuisi heidän työhönsä, on vaikeaa esitellä. Sen sijaan, tutkimuskyselyn vastauksista on nähtävissä nuorten kokeman turvallisuuden tunteen olevan päämäärä, johon nuorisotyöntekijät pyrkivät. Tällöin sukupuolisensitiivisyyden ymmärrys heijastuu heidän työhönsä sen mukaan, miten turvallisena nuorisotyöntekijät kokevat sen nuorille ja itsellensä.

Voidaankin puhua ymmärryksen olevan siis turvallisuuteen peilaten joko positiivista tai negatiivista, tai jotain siltä väliltä. Pääosin vastaajilla ymmärrys oli positiivinen, jolloin heidän ymmärryksensä heijastuu työhön haluna käyttää sukupuolisensitiivistä työtönsä, ja tuoda se selkeästi näkyviin nuorille niin puheissa kuin toiminnassa. Negatiivisen ymmärryksen omaavat kokevat sukupuolisensitiivisyyden olevan uhkana koetulle turvallisuudelle. Neutraalin ymmärryksen

omaavat kokivat pääasiassa sukupuolisensitiivisyyden olevan tärkeä työmuoto muiden joukossa, mutta sen ajatellaan liittyvän vain nuoriin, jotka selkeästi pohivat sukupuolisuuden kysymyksiä, jolloin sitä tarvitsee vain heidän kanssaan käyttää.

Nuorisotyöntekijät vastauksissaan esittävät selkeästi kaipaavansa yhtenäisempää linjaa sukupuolisensitiivisyyden osalta. Erityisesti kaivattaisiin konkreettisia ohjeita, jotka ohjaisivat työtä ja toimisivat sovittuina käytäntöinä. Esimerkiksi leirityön majoitus ja sukupuoliuus herättää paljon erilaisia mielipiteitä, ja niihin kaivattaisiin selkeitä toimintatapoja, jolloin nuorisotyöntekijät voisivat kokea oman toimintansa turvalliseksi. Evankelisluterilaiselta kirkolta toivotaankin siis selkeitä ohjeistuksia, koulutuksia ja tukea sukupuolisensitiivisen työtteen kanssa.

7 POHDINTA

7.1 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointi

Tutkimuseettiset normit pätevät pääsääntöisesti kaikkiin tieteenaloihin ja tutkijoihin. Normit on perinteisesti jaoteltu kolmeen pääryhmään: tutkijoiden keskinäisiin suhteisiin, tiedon luotettavuuteen ja totuuden etsimiseen sekä tutkittavien ihmisarvon säilyttämiseen. (Kuula 2006, 24.) Tutkijoiden keskinäisillä suhteilla tarkoitetaan muiden tutkijoiden työn huomioimista ja kunnioittamista, joka tässä opinnäytetyössä ilmeni perusteellisella kirjallisuuskatsauksella sekä lähteistämisellä.

Opinnäytetyön tutkimuksen osalta toinen lueteltu normi liittyy tutkimustulosten luotettavuuteen sekä tarkistettavuuteen. Tutkimuskyselyä suunniteltaessa tämä normi otettiin huomioon asettelemalla kysymykset niin, että ne ovat toistettavissa tutkimuksen varmistamiseksi. Verkkokysely mahdollisti laadullisten kysymysten kysymisen niin, ettei tutkijan rooli vaikuttanut vastaajiin. Tutkimuksen vaiheet ja niiden tulokset pyrittiin raportoimaan mahdollisimman läpinäkyvästi, jotta johtopäätöksien voidaan nähdä nousevan suoraan aineistosta. Läpinäkyvyys oli tämän opinnäytetyön kontekstissa tärkeää, sillä aiheen ollessa tutkijalle läheinen, tutkimustulosten on tärkeää olla esitetty niin, että niiden puolueettomuus ja neutraalius on todistettavissa aineistolla.

Viimeinen normi, tutkittavien ihmisarvojen säilyttäminen, otettiin huomioon tutkimustuloksia analysoitaessa. Tutkimuskyselyn alueelliseen tarkentamiseen valittiin tietoisesti hiippakunta, jolloin työntekijöiden yksityisyyttä pystyttiin kunnioittamaan. Tärkeää oli myös tuoda yksityisyys selkeästi esiin vastaajille, jotta heillä oli todellinen mahdollisuus tuoda julki vain mielipiteensä. Tässä vastausten perusteella onnistuttiin, jota tuki myös tutkimuksen suhteellisen laaja otanta.

7.2 Jatkotutkimuksen aiheet

Tutkimuksessa keskityttiin yhteen henkilöryhmään, joita saatiinkin kattavasti vastaamaan. Aihealue kuitenkin pyörii useamman henkilöryhmän ympärillä, joten oleellinen jatkotutkimuksen kohde olisi selvittää asiakkaiden sekä työnantajan näkökulmat. Erityisesti tutkimusta voitaisiin vertailla asiakkaiden parissa tehtyihin tutkimuksiin, jolloin tämänkin tutkimuksen johtopäätöksiä voitaisiin tutkia uudessa kontekstissa.

Tulevaisuusaspektia tässä tutkimuksessa ei tutkittu. Ammattiryhmän tulevien työntekijöiden parissa tehtävällä samankaltaisella tutkimuksella voitaisiin selvittää tulevaisuuden näkymiä aiheen ympärillä. Samalla voitaisiin pohtia, miten alan opiskelijoiden koulutusta voitaisiin kehittää. Myös nykyisten työntekijöiden koulutuksen tarvetta ja halua voisi selvittää tarkemmin, tämän tutkimuksen käydessä siihen vain pintapuolisesti.

7.3 Oma ammatillinen kehittyminen

Aloitin opinnäytetyöni tekemisen 2 vuotta sitten, unelmoiden että se tulisi valmiiksi jo hyvissä ajoin, jotta voisin opiskelujeni loppuvaiheen keskittyä muuhun. Unelma ei sinänsä toteutunut, mutta opin sen tekemisen aikana enemmän kuin olisin voinut kuvitellakaan.

Alkuperäinen, sittemmin muovaantunut, opinnäytetyön aiheeni lähti yksinkertaisesta ajatuksesta. Halusin vastata minua usein askarruttaneeseen käytännön kysymykseen, johon en ollut useiden keskustelujen jälkeen löytänyt muualta vastausta. Niihin alkuperäisiin kysymyksiin löysin opinnäytetyöprosessin aikana vastauksen, mutta se samalla herätti useampia teoreettisia kysymyksiä, jotka kehittivät ammatti-identiteettiäni mielestäni oikeaan suuntaan.

Suurin huoleni opinnäytetyöni suhteen oli aihealueen omaavat ihmisoikeuskysymykset, joista olin ja olen edelleen hyvin ehdoton. Koin pelkoa siitä, miten ottaisin vastaan mielipiteet, jotka olivat omaani vastaan ja miten pystyisin objektiivisesti tuomaan myös ne esiin tutkimustuloksissa. Uskon onnistuneeni siinä vähintään tyydyttävästi, ja mikä tärkeää olen prosessin aikana oppinut

keskustelemaan kirkollispoliittisesti latautuneista aiheista aivan uudella tavalla, kunnioituksen kautta.

Opinnäytetyöprosessin siivellä olen myös saanut korvaamattomia kontakteja, joiden avulla olen uskoakseni onnistunut tuomaan keskustelua suuremmille foorumeille, täten täyttäen yhden opinnäytetyöni sekulääreistä tavoitteista. Ammatti-identiteetistäni ja kutsumuksestani olenkin oppinut sen, että toivon tulevaisuudessa voivani vaikuttaa useampaan ihmiseen kuin yhden seurakunnan tai hiippakunnan tasolla pystyisin.

7 LÄHTEET

- Jattu, S. (2016). Isoja ihmeitä: Isostoiminnan linjaus 2016. Helsinki: Kirkkohallitus. Saatavilla 10.8.2019 <https://evl.fi/documents/1327140/39461555/Isoja+ihmeit%C3%A4+-+Isostoiminnan+linjaus+2016/2f33ba1b-73cf-5d5e-abba-dea671c432ef/>
- Jääskeläinen, L., Hautakorpi, J., Onwen-Huma, H., Niittymäki, H., Pirttijärvi, A., Lempinen, M., Kajander, V. (2015). Tasa-arvotyö on taitolaji. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy
- Kiilakoski, T. & Honkatukia, P. (toim.) (2018). Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Tampere: Vastapaino.
- Kirkon nuorisotyöntekijöiden liitto & Diakoniatyöntekijöiden liitto. Erityisnuorisotyönohjaajan viran sisältö ja vaativuus (2012). Saatavilla 10.8.2019 <https://www.knt.fi/@Bin/26570/Erityisnuorisoty%C3%B6n+asia-kirja.pdf/>
- Kirkon työmarkkinalaitos. Tilastokatsaus 2017 (2018). Saatavilla 10.8.2019 <https://evl.fi/documents/1327140/42160711/Tilastokatsaus+2017.pdf/f60e5fc6-49bb-c023-bc29-f515da0b440e/>
- Kivelä, M. (2013). "MINÄ OLEN SE JOKA OLEN.": Sukupuolivähemmistöön kuuluvien odotuksia ja kokemuksia suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Saatavilla 10.8.2019 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/67740/Kivela_Mio.pdf?sequence=1&isAllowed=y/
- Kokkonen, J. (2016). Sukupuoli ja yhteisöllisyys rippikoulun rituaaleissa. Helsinki: Kirkon tutkimuskeskus.
- Kuula, A. (2006). Tutkimusetiikka, aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino
- Latvus, K., Arikka, L., & Hellqvist, E. (2018). Näkökulmia ihmisoikeuksiin Kirkon ihmisoikeusfoorumi. Saatavilla 10.8.2019 [http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/4772CDC1961AFE60C225835A004C1DAE/\\$FILE/NAKO-KULMIAihmisoikeuksiin.pdf/](http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/4772CDC1961AFE60C225835A004C1DAE/$FILE/NAKO-KULMIAihmisoikeuksiin.pdf/)
- Pruuki, H. (toim.) (2018). Kaunis ihminen: Sukupuolisuuden ja seksuaalisuuden kohtaaminen seurakunnissa. Helsinki: Kirjapaja.

- Rantala, E. (2018). Sukupuolisuus rippikoulussa. Saatavilla 10.8.2019 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141297/Rantala_Eppu.pdf?sequence=1/
- Ristkari, M., Suni, N., & Tyni, V. (2018). Sukupuolena ihminen: Tietokirja transsukupuolisuudesta ja sukupuolen moninaisuudesta. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Seta. Palvelut. Asiantuntija- ja koulutuspalvelut. Nuorisoalan koulutus. Saatavilla 10.8.2019 <https://seta.fi/palvelut/asiantuntija-ja-koulutuspalvelut/nuorisoalan-koulutus/>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Meidän kirkko - kasvamme yhdessä: Kirkon kasvatuksen linjaus 2015 (2015). Saatavilla 10.8.2019 <https://evl.fi/documents/1327140/39461555/Meid%C3%A4n+kirkko+-+Kasvamme+yhdess%C3%A4/0dafb081-00f0-f8ac-34d2-4b8e67ed420f/>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Nro 124 Kirkkohallituksen päätös tietyiltä hengellisen työn viranhaltijoilta vaadittavista tutkinnoista (2017).
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Seurakuntaelämä. Kasvatus. Sukupuoli ja seksuaalisuus. Saatavilla 10.8.2019 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/sukupuoli-ja-seksuaalisuus>
- Suomen evankelisluterilainen-kirkko. Tietoa kirkosta. Kirkon organisaatio. Hiippakunnat. Saatavilla 10.8.2019 <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/kirkon-organisaatio/hiippakunnat/>
- Tuomi, J. & Sarajärvi A. (2009). Laadullinen tutkimus ja analyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuominen, H. (2017). Suuri ihme : Rippikoulusuunnitelma 2017. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Tähkää, A. (2012). Nuoret seurakuntalaisina. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Vilka, H. (2010). Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ylitapio-Mäntylä, O. (toim.) (2012). Villit ja kiltit : Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Jyväskylä: PS-kustannus.

LIITE 1 TUTKIMUSKYSELY

Opinnäytetyö

Arvoisa vastaaja,

olet vastaamassa kyselyyn, jolla tutkitaan miten Suomen evankelisuterilaisen kirkon nuorisotyönohjaajat ja nuorisotyössä toimivat työntekijät ymmärtävät sukupuolisensitiivisyyden ja miten se ymmärrys heijastuu heidän työhönsä. Tutkimus on osa Diakonia-ammattikorkeakoulussa suorittamani tutkinnon (sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö) opinnäytetyötä.

Kysely vastaukset ovat nimettömiä. Kyselyn vastausaika on n. 4-8 min. Kysely on auki 2.5. klo 12:00 asti.

Kiitos jo etukäteen vastauksestasi!

Seuraavassa osiossa (2/4) esitetään 11 väittämää.

Kaikissa väittämissä vastausasteikko on 1-5, jossa:

1. Täysin eri mieltä
2. Jokseenkin eri mieltä
3. En osaa sanoa
4. Jokseenkin samaa mieltä
5. Täysin samaa mieltä

1. Nuoria kuuluu kohdella eri tavalla heidän sukupuolensa perusteella.

1   2   3   4   5

Täysin eri mieltä   Täysin samaa mieltä

2. Voin olettaa nuoren sukupuolen hänen ulkonäkönsä perusteella.

1   2   3   4   5

Täysin eri mieltä   Täysin samaa mieltä

3. Sukupuolia on enemmän kuin kaksi.

1   2   3   4   5

Täysin eri mieltä   Täysin samaa mieltä

10. Olen keskustellut työyhteisöni sisällä sukupuolisuudesta.

1   2   3   4   5

Täysin eri mieltä   Täysin samaa mieltä

11. Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa tulisi käydä enemmän keskustelua sukupuolisuudesta.

1   2   3   4   5

Täysin eri mieltä   Täysin samaa mieltä

Seuraavassa osiossa (3/4) esitetään 4 avointa kysymystä.

12. Rippikoulusuunnitelma 2017:ssa (s. 24) mainitaan, että turvallinen rippikoulu edellyttää riittävää ymmärrystä sukupuolisensitiivisyydestä. Mitä on mielestäsi riittävä ymmärrys sukupuolisensitiivisyydestä kirkon nuorisotyössä?

---

13. Miten ja minkälaisissa tilanteissa sukupuoli tulisi huomioida kirkon nuorisotyössä?

---

14. Mitä vastaisit nuorelle, joka kertoisi sinulle ajattelevansa, että hänelle syntymässä määritetty sukupuoli on hänen mielestään hänelle väärä?

---

15. Miten ja minkälaisissa tilanteissa sukupuolisuudesta tulisi puhua kirkon nuorisotyössä?

Seuraavassa osiossa (4/4) esitetään kysymyksiä, joiden perusteella tutkimustuloksista voidaan etsiä esimerkiksi työnkuvallisia tai alueellisia yhteneväisyyksiä.

16. Työtehtäväni seurakunnassa on...

- Nuorisotyönohjaaja
- Erityisnuorisotyönohjaaja
- Nuorisodiakoni
- Nuorisopappi
- Nuorisomuusikko
- Muu, mikä? _____

17. Seurakuntani kuuluu...

- Helsingin hiippakuntaan
- Espoon hiippakuntaan
- Porvoon hiippakuntaan
- Tampereen hiippakuntaan
- Lapuan hiippakuntaan
- Mikkelin hiippakuntaan
- Oulun hiippakuntaan
- Turun arkkihiippakuntaan
- Kuopion hiippakuntaan

18. Olen valmistunut virkaani/työsuhteeseeni kelpoistavasta tutkinnosta...

- 0-4 vuotta sitten
- 5-9 vuotta sitten
- 10-14 vuotta sitten
- 15-19 vuotta sitten
- 20-24 vuotta sitten
- yli 25 vuotta sitten
- Olen vielä opiskelija

19. Olen osallistunut sukupuolisensitiivisyyttä käsitelleeseen koulutukseen

- Kyllä
- Ei

20. Osallistuisin sukupuolisensitiivisyyttä käsittelevään koulutukseen, jos sellaista minulle tarjottaisiin.

- Kyllä
- Ei